

պատկերը: Հայր Բժշկեանը իւր ծանապարհորդութեան մէջ պատերաւս վրայ կըլի մի քանի պատկերներ հայ լիշատակարաններով. բայց այժմ բոլորը ջնջուած էին եւ առնասարակ պատերը մարմարանման ողորկ եւ մաքուր ծեփուած: Եկեղեցւոյ մէջ է եկեղեցւոյն կառուցողին գերեզմանը: Եկեղեցւոյ արեւմտեան մեծ դրանն առաջ կայ գերեզմանաքար մի այսպիսի արձանագրութեամբ,

ԱՅՍ ՇԻՐԻՄՍ ՀԱՆԳՍԱՐԱՆԻՆ
ԻԱՐԻՊԵԱՀԵԱՅ ԱԶԳԱՏԱՆՄԻՆ,
ՊՏԱՆԻ ՊԱՐՈՆ ՅԱԳՈՐԻՆ,
ՈՐԴՈՒՆ ԱՆՈՒԱՆԵԱԼ ՆԱԶԱՐԻՆ,
ՈՐ ՓՈՌԵՅԱԼ Ի ԿԵԱՆՍ ԹՎԻՆ
ՀԱՅԱՐ ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՐ ՀԻՆԿԻՆ
ԱՊՐԻԼԻ ՏԱՄՆ ԵՐԵՔԻՆ.
ՀԱՆԴԻՊՈՂՔ ԻՆԵՒԻՐ ՍՈՐԱ ՀՈՐԻՆ:

Հայր Բժշկեանը այս քարը կարդացել է Լուսաւորէի խորանին առջեւ. կերեւի որ յետքը փոխուած է տեղէն: Քանի մի այլ քարեր եւս կային մարմարիոնեայ եւ հասարակ, բայց ոտքի տակ լինելով մաշուած էին:

Արեւմտեան դրան ճակատը մեծ քարի վերայ կայ քանդակեալ խորհրդաւոր փորութեամբ Քառն Աստուծոյ, եւ գլուխ առիւծու:

Եկեղեցւոյ պարսպին մէջ ընդարձակ է. մեկ կողմն պարտեզ, միւս կողմն աւերակ շինուածներ եւ քանդակներ տուներ, ուր նա մեզ ցոյց տուաւ. մեծ մարդասիրութիւն եւ եռանդուն հոգւով պատմեց մեզ այն կողմերի Հայոց վերաբերեալ շատ տեղեկութիւններ. հրաժարեցանք եւ այս տեղէն, նստելով կառքը իջանք զառ ի վայր դէպ առ Տնեսը, եւ նաւակներով անցնելով միւս կողմը՝ գնացինք Հօրին. այն տեղ քիչ մնալէն ետքը՝ ելանք ճանապարհ եւ միւս օրը երեկոյն Մայիսի 5 հասանք Պեղ քաղաքը:

Այս տեղ ժողոված կսպասին մեզ շրջակայ զիւղատեարք եւ զիւղ վարձող վաճառական Հայք: Յակոբ Աղա Տերաթեւան Բորովիչ՝ իւր ամուսնոյն եւ եղբօրն հետ եկած լինելով այս տեղ, շատ բախանձանօք հրաւիրեց իւր զիւղը

Մարեանէն կամ Մըրընտէն անուն՝ որ տասներկու վերստիւնեւի էր Պեղէն, բարձրադիր եւ զեղեցկանիւտ: զիւղատերն ունի վայելուչ բնակութիւն: Այն զիւղն այս տեղ մնալով՝ տեսանք տանուտիրոջ բարեսրտութիւնը, որ յատուկ առատաձեւուն իշխան է: Սա յայտնեց իւր ցանկութիւնը Խաչիկեան Ռատումարանին մէջ որդեգիր մի ունենալու: Ասոր համար յետ երկար դատողութեան եւ ընտրութեան հաճեցաւ կանխիկ վճարեց 250 բուպի տարեկան վարձ՝ զիւրոյակ աշակերտի մը համար, զոր պարտաւորի ամեն տարի ի23-էն Ապրիլի հասուցանել անբերի. իսկ աշակերտին ընտրութիւնը յանձնեց Սրբազան Առաջնորդին, որ որոշէ ընդունակ համեստարարոյ քանանայացու աշակերտ մի եւ անուանէ զնա „Տերաթեւան Սան“:

Սրբազան Առաջնորդը՝ իբրեւ Հիմնադիր եւ Նախագահ այն Ռատումարանին՝ ընդունեց նորա ջերմեռանդն նուիրատուութիւնը, եւ օրհնութեամբ հանդերձ յատնեց իւր շնորհակալութիւնը, խոստանալով ուղարկել նորա եւ զըրաւոր շնորհակալութիւն: Միւս առաւօտը դարձանք կրկին Պեղ, եւ այն տեղ քանի մի կարեւոր կարգադրութիւններ ընկէին ետքը՝ փութացանք մեր ճանապարհը եւ Օրհէյէն անցնելով զիւղերեցինք Գրիգոր Ֆերհատ Մանուկ Պեյին զիւղն, եւ Մայիսի 7-ին դարձանք Քիշնե: Սրբազան Առաջնորդը քանի մը Ազգային եւ եկեղեցական կարեւոր գործերու երկու անգամ ժողովք ընելով երեսկեաց եւ հասարակութեանը, արդիւնաւոր վերջաւորութիւն տուաւ, եւ Մայիսի 9-ին Համբարձման օրը սուրբ պատարագին ժամանակը ժողովրդոց իւր հրաժարական օրհնութիւնը եւ շրնորհակալութիւնը յայտնեց, եւ զկնի ժամին քանի մի այցելութիւն առնելէն յետոյ՝ ի10-ն Մայիսի ուղեւորեցանք զեպի Գրիգորուպօլիս: Ծանապարհը ըստ մեծի մասին է ձորամեջ, ուր եւ հոյակապ կամուրջ մը կորոշէ Պեսարապօլոյ նահանգը Քերտոնի նահանգէն Տնեսը գետը, որուն վերայէն մեծ լատերով անցանք: Պեսարապօլոյ երկրին մշակութիւնը եւ բերքին հարստութիւնը մեծ զանազանութեան ունի Քերտոնէն. ուստի Տուպասար քաղաքը այս կողմը քիչ քիչ կպակասին ճանապարհորդին այն զուարճութիւններն՝ զոր երբեմն կզգար երկրին կանանչազարդ հարբաւորեցնեն:

(Աւարտն յաջորդ բոլով.)

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ն Ե Լ ՈՒ Կ

Ո՞վ էր նա որ հոգւով մարմնով հրաշագեղ,
Ինքը գերի, եւ ազատեց մի անմեղ.
Ազատեցաւ չար գաղանաց ճանկերէ,
Բըռնաւորաց եղաւ ահեղ մարգարէ,
Խայտառակեց շատ խմաստնոց սըտութիւն,
Եւ գուշակեց չորս տէրութեանց զօրութիւն:

